

OLÁH SZABOLCS

szabolcs.olah99@gmail.com

PhD hallgató (KRE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola)

A Heves vármegyei Vitézi Szék vitézi állományának társadalmi összetétele 1936-ban¹

The social composition of the knightly order of the Vitézi Szék of
Heves County in 1936.

ABSTRACT

The Order of Vitéz was a newly established institution of the Horthy era, founded by Miklós Horthy himself. While the national-level history of the organization is relatively well documented—despite the persistence of several unresolved questions—regional studies remain largely underexplored. The present research seeks to address this gap by focusing on Heves County, whose Vitézi Szék (County Seat of the Order) has not, to date, been the subject of scholarly inquiry. The primary objective of this study is to partially reconstruct the history of the Vitézi Szék of Heves County and to analyze the social composition of its members as of 1936.

KEYWORDS

Horthy era, Order of Vitéz, Heves county

DOI 10.14232/belv.2025.3.3

<https://doi.org/10.14232/belv.2025.3.3>

Cikkre való hivatkozás / How to cite this article:

Oláh Szabolcs (2025): A Heves vármegyei Vitézi Szék vitézi állományának társadalmi összetétele 1936-ban. *Belvedere Meridionale* vol. 37. no. 3. pp 47-63.

¹ „A Kulturális és Innovációs Minisztérium Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési

ISSN 1419-0222 (print)

ISSN 2064-5929 (online, pdf)

(Creative Commons) Nevezd meg! – Így add tovább! 4.0 (CC BY-SA 4.0)

(Creative Commons) Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0)

www.belvedere-meridionale.hu

BEVEZETÉS

Jelen tanulmányom témája Heves vármegye Vitézi Széke történelme és 1936-os tagságának társadalmi összetétele. Kutatásom célja, hogy prezentáljam Heves vármegye Vitézi Széke kialakulását és történetét (amennyire a források engedik ezt), illetve ismertessem és elemezzem a vármegyei vitézek társadalmi összetételét. Azonban nem célom a Vitézi Rend teljes körű bemutatása. Mivel ezidáig más vármegyei vitézi székek állományánál nem történt átfogó analízis, így nincs lehetőségem összehasonlításra.

Először tömören ismertetem a forrásadottságokat és az eddig született szakirodalmi hátteret. Ezt követően röviden felvázolom a Vitézi Rend megalapításának történetét, illetve közlöm a felvételi kritériumrendszert. A szükséges alaptudás letétele után demonstrálok Heves vármegye Vitézi Székének kialakulását és fontosabb eseményeit. Mivel nem maradt fent a vármegyei vitézi szék iratanyaga, így csak részleges rekonstrukcióra volt lehetőségem. Utolsó előtti fejezetben a felállított vizsgálati szempontrendszert és az elemzés eredményeit szemléltetem. Legvégül összefoglalom a legfontosabb konklúziókat.

FORRÁSadottságok

A kutatás egyik alapját a levéltári források képezték, azonban ezek igen csekély mennyiségben maradtak fenn. Az Országos Vitézi Szék központi irattárában őrzött jegyzékek Budapest ostromakor megsemmisültek, illetve egy tekintélyes okmánymennyiséget vitéz Benkő Béla vezérőrnagy vezetése alatt nyugatra szállítottak, melyeknek nyoma veszett.² Ebből adódóan a vármegyei iratok felértékelődnek a kutatás során, viszont ezen akták feltárása is nehézkes. A második világháború, illetve az 1945. utáni kommunista hatalom a vármegyei vitézi székek iratanyagát se kímélte, így itt is óriási forrás pusztulásról értekezhetünk. Ennek következménye, hogy több vármegyei levéltár nem őriz a Vitézi Rend helyi tevékenységéről iratokat. Azon levéltárakban, amelyek nem rendelkeznek a Vitézi Rendre vonatkozó külön gyűjtött dokumentumokkal, az egyéb anyagok tartalmazhatnak sporadikus, a vármegyei vitézi székekre vonatkozó okiratokat.

Heves vármegye Vitézi Széke esetében nem maradt fenn az irattár. A kutatás során csak az alispáni iratok esetében volt lehetséges a Vitézi Rendre és egyes vitézekre vonatkozó iratokat találnom. Ezekben az irományokban többségében egy-egy olyan ügy részleteit jegyezték le, melyek valamilyen módon kötődnek a vármegye néhány vitézéhez, azonban a vármegyei vitézi szék történetének és egy átfogó kép kialakítására alkalmatlanok. A célként megfogalmazott társadalmi vizsgálatra nem alkalmasak. E forrásadottságból adódóan a Magyar Nemzeti

² TÁTRAI 2000. 63.; TÓTH 2022. 64–65.; Az Országos Vitézi Szék Felszámoló Bizottsága igyekezett az iratokat felkutatni, azonban nem jártak sikerrel.

Levéltárának Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Levéltárában, illetve a Magyar Nemzeti Levéltárának Országos Levéltárában őrzött egy-egy iratállomány adta a fő segítséget.

A levéltári források mellett további fontos bázis a Horthy-kor alatt kiadott könyvek és egyéb publikációk. Itt értekezhetünk a Vitézi Rend által kiadott kiadványokról, illetve a szervezettől függetlenül kiadott publikációkról is. A korabeli kötetek használata alapvető jelentőséggel bír, hiszen az iratpusztulás során elveszett információk egy része rekonstruálható a segítségükkel, azonban csak megfelelő forráskritikával használhatóak, mivel magukban hordozzák (többek között) a kor szellemiségét. A második világháború és az 1945-ös politikai fordulat miatt sajnálatosan e kiadványok is csak korlátozott számban maradtak fenn. Esetemben a legfontosabb kortárs publikációnak a Benkóczy Emil által írt „Heves vármegye vitézei” című könyv volt.

SZAKIRODALMI HÁTTÉR

Magyarország 1945 és 1989 közötti történelmének baloldali berendezkedése miatt a Vitézi Rend fasiszta és náci csatlós megbélyegzést kapott, így kutatása nem volt támogatott (sőt tiltottnak is tekinthető). Ennek megfelelően a szervezet történelmének feldolgozása nem indult el. Csak Négyesy László vállalkozott a feltáró munkára, melynek eredménye egy doktori dolgozat volt a József Attila Tudományegyetemen folytatott tanulmányainak lezárásaként. Azonban a dolgozatát nem adták ki, így nem keltette fel a történész társadalom figyelmét.

A kutatásoknak az 1989-es rendszerváltozás adott lendületet. A legelső tudományos publikációk az 1990-es évek végén jelentek meg, melyek Tátrai Szilárd és Négyesy László nevéhez köthetők. Tátrai a Hadtörténeti Közleményekben jelentette meg kutatási eredményeit, melyet két részben közölt, míg Négyesy az 1974-es disszertációjának tisztázatát adta ki két részletben a Magyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltára Évkönyvében. Azonban az első átfogó kutatáson alapuló könyvekre egészen a 2010-es évekig várni kellett, amikor is Fekete Ferenc 2011-ben³, míg Kerepeszki⁴ Róbert 2013-ban kiadta monográfiáját.

Bár az országos kutatások már az 1990-es években elindultak, azonban a hely- és régiótörténeti vizsgálatok csak a 2000-es évektől jelennek meg. Az első tudományos igényű írás Kora Antalhoz köthető, aki a Limes folyóiratban közölte a Komárom-Esztergom vármegyei Vitézi Székkel kapcsolatos eredményeit. Kora 2003-as tanulmányát követően csak a 2010-es években jelentek meg újabb helytörténeti vonatkozású tanulmányok. Önálló, helytörténeti témájú könyv ezidáig csak kettő jelent meg. Az első 2020-ban, Berekméri Árpád Róbert és Nemes Gyula közös munkája⁵ eredményeként, majd 2022-ben Tóth Marcell⁶ tollából.

Heves vármegye esetében ezidáig tudományos igényű publikáció nem született, csak egy ismeretterjesztő írás, mely Demény-Dittel Lajos nevéhez köthető. Azonban ez sem egy átfogó Heves vármegyei képet mutat be, hanem csak a Hatvanhoz köthető vitézekkel foglalkozik, mindösszesen négy oldal terjedelemben.⁷

³ FEKETE 2011.

⁴ KEREPESZKI 2013.

⁵ BEREKMÉRI – NEMES 2020.

⁶ TÓTH 2022.

⁷ DEMÉNY-DITTEL 2003. 64–67.

VITÉZI REND FUNDAMENTUMA ÉS KIALAKULÁSA

A Vitézi Rend alapítójának és (első) főkapitányának vitéz nagybányai Horthy Miklós tekinthető. A Vitézi Rend „kánonja” alapján Horthynak Szegeden, a Károlyi féle ellenforradalmi kormányban betöltött hadügyminisztersége idején alakult ki az a gondolata, hogy Magyarországnak szüksége van egy, az első világháborús frontharcosok legjobbjait összefogó szervezetre. Azonban Horthynak várnia kellett elképzelésével az 1920. március 1-én végbement kormányzóvá választásáig, amikor már elképzelése széles körökben ismert volt.⁸

Az alapok kidolgozása 1920. márciusát követően indult el, melynek első lépése a nagybányai Horthy Jenő nemzetgyűlési képviselő és báró Pap Géza, a Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetsége ügyvezető igazgatója között lezajlott tárgyalások voltak. A Horthy Jenő és Pap Géza között lezajlott megbeszélések eredménye egy tervezet volt, mely a Vitézi Rend alapjait fektette le és megalapozta a további tárgyalásokat.⁹

Az 1920. június 21-én, Horthy Miklós elnöklete alatt zajlott megbeszélésen Börcsök Andort bízták meg, hogy dolgozza ki a haditelkek (későbbi elnevezésén: vitézi telkek) jogi alapjait, tisztázza a telkek körül felmerülő kérdéseket és szövegezze meg az erről szóló miniszteri rendeletet. E felkérés végeredményeként született meg a 12. §-ból álló 6.650/1920. M.E. számú rendelet, amely a vitézi telkek alapítását és adományozását tette lehetővé, melyet széki gróf Teleki Pál 1920. augusztus 10-én szentesített aláírásával és a Budapesti Közlönyben 1920. augusztus 29-én jelent meg. A rendeletet még ugyanazon évben (1920) megerősítették, mivel az 1920. XXXVI. tc. 77. §-a hatályban fenntartotta.¹⁰

A jogi alapok letételét a vitézi telekrendszer kialakítása követte. Ennek során Horthy 1920. augusztus 20-án felhívást intézett az ország földbirtokosai felé, amelyben arra kérte őket, hogy adományozzanak földterületeket, melyekből vitézi telkeket tudnak kialakítani a későbbiekben. Egy érdekes adaléknak tekinthetjük azt a tényt, hogy a Vitézi Rend jogilag még nem is létezett, azonban már ajánlottak fel számára földterületet, ugyanis Karcag 1920. április 13-i díszközgyűlésén 100 kataszteri holdat adományozott a szervezetnek.¹¹

A telekrendszer kiépülésének elindítását az első tisztségviselők és későbbi törzskapitányok kinevezése követte, melyet Teleki Pál 1920. szeptember 25-én jegyzett ellen, így elindítva az Országos Vitézi Szék munkáját. Az Országos Vitézi Szék még azon a napon megtartotta alakuló ülését, melyen Horthy Miklós elnököl. Ekkor történt a Vitézi Rend szabályzatának megalkotására is, melyet Horthy még azon a napot elfogadott és ki is adott. A Vitézi Rend soraiba való jelentkezés lehetőségéről és kritériumairól szóló első hivatalos hirdetmény a Budapesti Közlöny 1920. december 18-i számában közzétét. Az Országos Vitézi Szék a felvételi kérelmek elbírálását 1921. március 18-án szabályozta, illetve ekkor kezdte kiválasztani az első megfelelő jelölteket.¹²

⁸ Vitézi Rend szaknévsora 1933. 3.; SCHEFTSIK 1935. 228.; Vitézek Albuma 1939. 17–18.; HELLEBRONTH 1941. 9.; NÉGYESY 1999. 163.; KEREPESZKI 2013. 13.; BEREKMÉRI – NEMES 2020. 9.

⁹ Vitézek Albuma 1939. 18–19.; NÉGYESY 1999. 163–164.; KEREPESZKI 2013. 14.; BEREKMÉRI – NEMES 2020. 9–10.

¹⁰ Kis káté 1934. 9.; Vitézek Albuma 1939. 19.; HELLEBRONTH 1941. 9–10.; TÁTRAI 1997. 35.; NÉGYESY 1999. 164.

¹¹ HU-MNL-JNSzVL-IV. 407. 500/1921.; HU-MNL-JNSzVL-IX. 250. (Birtoklapok 1920–1943.); NÉGYESY 1974. 7.; FEKETE 2011. 19.

¹² DARÓCZY 1921. 592–593.; SZÉCSY et al. 1931. 74.; Vitézek Albuma 1939. 18–19.; TÁTRAI 1997. 55.; NÉGYESY 1974. 8.; KEREPESZKI 2013. 17–18.

A VITÉZI REND KRITÉRIUMAI TAGSÁGA IRÁNYÁBA

Az Országos Vitézi Szék egy több pontból álló kritérium rendszert állított fel a jelentkezőkkel szemben. A kedvező elbírálás feltétele volt többek között a magyar állampolgárság, a forradalmak idejéről igazolt hűség, illetve az első világháborúban kitüntetésekkel igazolt vitézi tettek megléte. De ezek mellett olyan előírás is volt például, hogy amennyiben a jelentkező idegen hangzású családnévvel rendelkezett, akkor azt magyarosítania kellett, mely alól csak az igazolt nemesi családok tagjai kaptak felmentést.¹³

A felállított kritérium rendszer sarokpontjának a kitüntetési előírás tekinthető, melynek mértékét 1920-ban szabták meg, azonban több esetben is kisebb változásokat eszközöltek benne.¹⁴ Az 1920-ban előírtak alapján a legénységi állomány tagjainak az Arany Vitézségi Érmet egyszer, vagy az Ezüst Vitézségi Érem I. osztályát kétszeresen kellett birtokolniuk. Főtiszteknél legalább a még legénységi állományban szerzett Arany Vitézségi Érme egyszeri, vagy az Arany Vitézségi Érem tisztek számára egyszeri, vagy az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztálya egyszeri birtoklása volt. A törzstisztek és a tábornokok esetében az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjének egyszeri megléte volt.¹⁵

Egy jelentkező, csak a kitüntetési mérce sikeres megugrásával tudott vitézzé válni, azonban tisztázni kívánom, hogy voltak olyan Vitézi Rend tagok, akik nem rendelkeztek kitüntetéssel, mégis a szervezet tagjává váltak. Ez azért volt lehetséges, mert a vitézi cím örökölheto volt, így egyes személyek a férfi felmenőjüktől örökölték a Vitézi Rendbe való csatlakozás jogát.¹⁶ Ennek mentén alakult ki a vitézek egyik csoportosítási elve, miszerint beszélhetünk vitézekről (továbbiakban: érdemszerző) és a várományosokról. Érdemszerzőnek azon személyek számítottak, akik az első világháború (később a második világháború) harcterein kiérdemelték a felvételhez szükséges kitüntéseket, míg várományosnak azon emberek minősültek, akik (általában) édesapjuk után örökölték a felvétel jogát.¹⁷

HEVES VÁRMEGYE VITÉZI SZÉKE története

A Vitézi Rend területi alapelven szervezte meg az irányítását, melynek alapját a Magyar Királyság közigazgatási rendszere szolgálta. A legnagyobb területi egység a Vitézi Törzsszék volt, melyet a vitézi törzskapitány vezetett és a törzsszéktartó volt a helyettese. A Törzsszékek az úgynevezett vármegyei vitézi székekre oszlottak, melyek megfeleltethetőek voltak az egyes vármegyékkel területileg¹⁸ és a székkapitány vezette őket, akinek a helyettese a széktartó volt. A vármegyei vitézi szék belsőleg járásokra, illetve a megyei jogú városok voltak osztva,¹⁹ melyeket a járási hadnagy irányított. A járások néhány településből álló csoportokra bomlottak, melyeket a vitézi őrmester irányított.²⁰

¹³ Kis káté 1921. 9–13.; Kis káté 1934. 34–35.; VAJDA 1934. 154.; HELLEBRONTH 1941. 47–48.

¹⁴ Például 1922-től az Ezüst Vitézségi Érem I. osztály egyszeri kiérdemlése is elég volt a legénységnél.

¹⁵ Kis káté 1921. 10.; VAJDA 1934. 154.

¹⁶ Kis káté 1934. 68–71.

¹⁷ HU-MNL-JNSzVL-IX. 250. (Nyilvántartóparancsok 1940–1944.); Kis káté 1934. 68–71.

¹⁸ Csak egy esetben volt eltérés.

¹⁹ Egy járás területe több településből tevődött össze, míg a megyei jogú városok önmagukban képezték azt a területet, melyet a vitézi hadnagy irányított.

²⁰ Vitézi Rend szaknévsora 1933. 3–19.; Kis káté 1934. 23.; SCHEFTSIK 1935. 228–229.; FEKETE 2011. 164–169.

Heves vármegye Vitézi Széke több esetben is más-más Vitézi Törzsszék irányítása alá esett. Kezdetben a vitéz szandai Sréter István altábornagy (törzskapitány) vezetése során alapított 5. számú Vitézi Törzsszék alatt helyezkedett el. Az 1924. július 1-én lezajlott átszervezés követően a 4. számú Vitézi Törzsszék irányítása alá került, melyet vitéz nemes Nagy Pál gyalogsági tábornok (törzskapitány) irányított. Nagy Pál 1927. február 10-i halálát követően a 4. Vitézi Törzsszék élére vitéz Csörgey Károly tábornok állt 1927. február 10. és 1928. július 12. között, majd Csörgey 1928. július 12-i halálát követően vitéz szinai Szinay Béla tábornok lett a törzskapitány.²¹

Heves vármegye Vitézi Széke kialakítása 1921. július 29-én kezdődött, amikor vitéz Koloss-váry László ideiglenes székkapitányi kinevezést kapott az Országos Vitézi Széktől. Kolossváry azonban szűk négy hónapnyi munkát követően leváltották, és október 5-én vitéz tiszabeői Hellebronth Gusztáv nyá. tábornok kapott ideiglenes székkapitányi kinevezést. E kezdeti időben a székkapitányság hivatalos címmel nem rendelkezett. Hellebronthot vitéz Zalán Antal nyá. tábornok váltotta, aki 1926. február 12-e és 1929. február 18-a között látta el a székkapitányi teendőket, akitől a tisztséget vitéz Mossóczy József nyá. ezredes vette át 1929. február 18-án. Mossóczytól a székkapitányi széket majd vitéz Kemény Alajos nyá. alezredes veszi át 1933-ban, így a vizsgált időszakban Kemény irányította a vármegyei vitézi állományt.²²

A vármegyei vitézi szék majd csak 1922. február 14-én alakult meg Egerben, mely időponttól a Vármegyházban rendelkeztek helyiségekkel, így itt volt a hivatalos központja. Az Országos Vitézi Szék folyamatosan szorgalmazta, hogy minden vármegyei vitézi szék rendelkezzen saját Vitézi Szék házzal, azonban a Heves vármegyében nem rendelkeztek ehhez megfelelő anyagi háttérrel. A szervezeti kiépítés során a vármegye igazgatását hat járásra és kettő megyei jogú városra osztották. Az felosztás alapján értekezhetünk: Egri, Gyöngyösi, Hatvani, Hevesi, Pétervásárai és Tiszafüredi²³ járásokról, illetve Eger és Gyöngyös megyei jogú városokról.²⁴

A vármegyei szintű vitézi élet első momentuma, az 1921. május 7-én lezajlott vitézi telekbeiktatás volt. A beiktatást Hellebronth Gusztáv végezte, mely során a dr. Szmrecsányi Lajos egri érsek által felajánlott földterületen kialakított ingyenes vitézi telkeket vitéz Czeglédi Péter és vitéz Antal Imre füzesabonyi lakosok vették át. Ezáltal Czeglédi és Antal az első kettő telkes vitéz a vármegyében és ekkortól számíthatjuk a vitézi telekrendszer kiépülését. Itt szeretném kiemelni, hogy a földadományozás hamarabb lezajlott, mint az első ideiglenes székkapitány kinevezése, így a vármegyei vitézi szék sem alakult még meg ekkor. Emellett fontos kiemelni, hogy a Vitézi Szék hivatalos történetírása az első 24 telkes vitéznek azon személyeket tekinti, akik 1921. május 18-án, személyesen Horthytól vették át az adományleveleiket (a telkeket ekkor még nem vették át). Ezzel szemben Heves vármegyében már május 7-én telekbeiktatás zajlott, illetve Czeglédi és Antal neve nem szerepel a felsorolt 24 vitéz között. Ezek alapján kijelenthető, hogy a Vitézi Rend kinyilvánítása helytelen²⁵ és a kutatás jelenlegi állása alapján

²¹ Mo. t. cím- és névtára 1927. 17.; Mo. t. cím- és névtára 1928. 18.; Mo. t. cím- és névtára 1929. 24.; SZÉCSY et al. 1931. 102–106. 227–232.; HELLEBRONTH 1941. 21–23.; NÉGYESY 1974. 117.; FEKETE 2011. 165–167.

²² Mo. t. cím- és névtára 1927. 17.; Mo. t. cím- és névtára 1928. 18.; Mo. t. cím- és névtára 1931. 23.; Mo. t. cím- és névtára 1932. 25.; Vitézi Rend szaknévsora 1933. 13.; Mo. t. cím- és névtára 1935. 24.; Mo. t. cím- és névtára 1936. 24.; SZÉCSY et al. 1931. 229–231.

²³ Tiszafüred és a környező települések a korszakban Heves vármegye részét képezték. Csak az 1945 utáni megyerendezést követően került Jász-Nagykun-Szolnok vármegyéhez.

²⁴ Mo. t. cím- és névtára 1927. 17.; Kis káté 1934. 76.; Vitézek Albuma 1939. 24.; SZÉCSY et al. 1931. 230–231.

²⁵ Az ezidáig született szakirodalom minden esetben a Vitézi Rend állítását vette alapul, így ott is a hibás megállapítás olvasható.

2 füzésabonyi ember tekinthető a szervezet első vitézi telekbirtokosainak. Megemlítendő még, hogy Czeglédi és Antal az 1921-es első vitézavatás során avatták vitézzé, így az első vármegyei vitézek között is meg kell őket említenünk.²⁶

A Vitézi Rend figyelmet fordított a várományosok megfelelő nevelésére és a gazdasági tudásuk érdekében iskolát is alapított részükre. Erre azért volt lehetőség, mert Pálóczi Horváth István örkényi nagybirtokos és felesége, Katonai Ilona Örkényben 15 kataszteri hold földterületet és szükséges ingatlan állományt ajánlott fel az intézmény részére. Ennek a nagyvolumenű adományozásnak köszönhetően alakult meg a Vitézi Rend Örkényi Gazdaképző Iskolája, mely 1926. augusztus 26-án nyitotta meg kapuit. Ennek az intézménynek az volt a feladata, hogy a „vitézi ifjakat” megfelelő gazdákká nevelje. Annak érdekében, hogy a hevesi vitézek gyermekei is biztos jelenlegyenek az iskolában, egy alapítvány jött létre. Az alapítvány keretei között, évente kettő várományos kapott alapítványi helyet a tanintézményben, mely során az egyik gyermek költségeit a vármegye, míg a másikat Eger városa fizette.²⁷

HEVES VÁRMEGYEI VITÉZI SZÉK TAGSÁGÁNAK ÖSSZETÉTELE

Heves vármegye Vitézi Széke tagságának összetételbeli elemzése során az egyének születési éve, születési helye, aktuális lakhelye, a foglalkozása, illetve a hivatásos katonák és civilek aránya esett vizsgálat alá. A kutatás során, csak az érdemszerzőket elemeztem, mivel a forrásadottságok nem tették lehetővé a várományosok bevonását. Az összeállított névsor esetében az 1936-os évet megkezdő állomány képezte a kutatásom tárgyát, így az 1936. május 24-i²⁸ vitézavatás során avatott személyek már nem estek analízis alá. Sajnos a nagyfokú forráspusztulás mértéke miatt csak egy esetben volt lehetőségem minden vitéz adatát egyszerre górcső alá vennem. A tagság aktuális létszámában a Benkőczy Emil által írt „Heves vármegye vitézei” című könyv volt a mérvadó, mely alapján a rekonstruált névsor 391 főt tartalmaz.

A születési éveknél 387 személy adata volt vizsgálható. Megállapítható volt, hogy négy évtized szülöttjeiről van szó, illetve, hogy a legkorábbi születési időpont 1863, míg a legkésőbbi 1899. A két szélsőérték alapján egy 36 évnyi időintervallumról értekezhetünk. Évtizedekre való bontása után megfigyelhető, hogy az 1860-as években 2, az 1870-es években 17, az 1880-as években 157, az 1890-es években pedig 211 személy született. Jól kivehető az 1880-as és 1890-es évek markáns kiemelkedése. A megállapított létszámbéli fölénynek az oka az, hogy ennek a két évtizednek a szülöttjei vették ki a legnagyobb részüket az első világháborúból, ugyanis ők képezték a hadköteles férfi lakosság legnagyobb hányadát.

Évszámok közül kiemelkedik 1892, mivel ekkor született a legtöbb (42 fő) vármegyei vitéz, illetve 1892 a középpontja annak az intervallumnak, ami 1883 és 1897 között látható, amely esetében észlelhető, hogy a születési szám folyamatosan 10 fő feletti. A két legkorábbi születési időpontra (1863, 1864) ránézve, a kutatónak gyorsan olyan gondolata támad, hogy biztosan a hivatásos katonai állomány, törzstiszti vagy tábornoki rétegéhez tartozó személyekről lehet szó, hiszen ez a leglogikusabb feltételezés, ha az életkor és a katonaság összefüggésére gondolunk. Ez azonban nem állja meg a helyét Heves vármegye esetében. A legidősebb személy az 1863-as

²⁶ HU-MNL-OL-P(8). 1709. (Avatási oklevelek másolatai); SZÉCSY ET AL. 1931. 80. 232.

²⁷ SZÉCSY et al. 1931. 232.; Vitézek Albuma 1939. 24.; HELLEBRONTH 1941. 91–93.

²⁸ ANGELOVICS 2014. 23.

születésű vitéz Tóth Lajos községi jegyző (emléklappal ellátott százados) volt, akit az 1864-ben született vitéz tiszabeői Hellebronth Gusztáv nyugállományú altábornagy követett. Ez az eset jól érzékelteti, hogy a civil lakosság idősebb tagjai is kivették részüket az első világháború harcaiból.

(1. táblázat) Heves vármegye vitézeinek a születési éve és az adott évben születettek száma. A táblázat a szerző saját munkája.

Évek	1860	1861	1862	1863	1864	1865	1866	1867	1868	1869
Fő	--	--	--	1	1	--	--	--	--	--
Évek	1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879
Fő	--	--	--	--	3	1	2	2	6	3
Évek	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889
Fő	8	11	4	13	12	18	19	20	28	24
Évek	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
Fő	37	28	42	19	17	23	21	15	5	4

(Forrás: PEKÁR 1927. 24–150., PEKÁR 1928. 23–154., SÉNYI 1929. 225–250., SZÉCSY et al. 1931. 327–466., BENKÓCZY 1936. 15–225., Vitézek Albuma 1939. 145–400.)

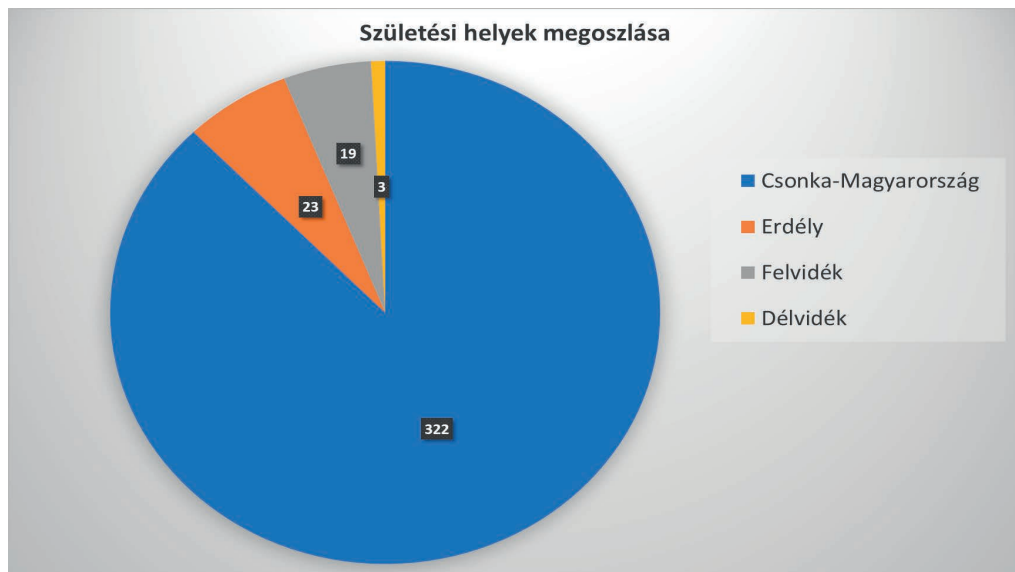
A születési helyek kapcsán 366 személy adatai voltak elemezhetőek.²⁹ Összesen 40 vármegyében, illetve Budapesten tudtam születési helyszínt azonosítani, amely összesen (Budapesttel együtt) 188 települést jelent. Ha a trianoni békeszerződés árnyékában vizsgáljuk a születési helyszínek, akkor látható, hogy Csonka-Magyarország (322 fő) területén kívül Erdélyből (23 fő), Felvidékről (19 fő) és Délvidékről (3 fő) is származnak rendtagok. Ezek alapján értekezniük kell egy migrációs hullámról, amely Heves vármegye irányába történt, igaz ez nem olyan súlyúnak mutatkozik, mint ami Budapest irányába történhetett. Azonban, így is fontos megemlítenünk, hogy 45 személy esetében a Vitézi Rendnek beintegrálási folyamatokkal kellett szembenézni-e. Az is megfigyelhető, hogy a trianoni határok végett Erdélyben figyelhető meg a legjelentősebb nagyságú magyar nemzetiségű kisebbség, így onnan menekült el a legtöbb család, mely Heves vármegyénél is jelentkezik.

A vármegyék szintjén történő vizsgálat során arról értekezhetünk, hogy (értelemszerűen) Heves vármegye területén született a legtöbb vitéz (252 fő), azonban 139 fő más vármegyéhez köthető, amely az emberek 1/3-át jelenti. Így kijelenthető, hogy a Heves vármegye Vitézi Széke 1936-os állományának az 1/3-a nem a vármegyében született. Emellett az arányok reprezentálják a vármegyei vitézi székeknél felmerülő kutatási kérdések egyik legfontosabbikát, miszerint: ki számít vármegyei vitéznek (az adott vármegye esetében)? Megmutatkozik, hogy a születési helyszín nem lehet kizárólagos válaszadó, hanem figyelembe kell venni az egyének élete során lakott településeket és az ott tartózkodásuk idejét is. Illetve azt is felveti, hogy feltételezhetően vannak olyan személyek, akik bár Heves vármegye területén születtek, azonban költözés

²⁹ 25 személy esetében még nem ismert a születési helyszín. 3 esetben pedig olyan település nevét rögzítették, melyeket ez idáig nem sikerült beazonosítani. A 3 település a következők: Csokor, Kér, Péter.

folytán más vármegye vitézének számít. Ilyen személy volt vitéz lévai Borbély-Maczky Emil országgyűlési képviselő, főispán is, aki 1887. szeptember 6-án született Hevesen,³⁰ azonban nem tartozott a Heves vármegyei Vitézi Szék állományához.

(1. ábra) Heves vármegyei vitézek születési helyeinek megoszlása. A táblázat a szerző saját munkája.

(Forrás: PEKÁR 1927. 24–150., PEKÁR 1928. 23–154., SÉNYI 1929. 225–250., SZÉCSY et al. 1931. 327–466., BENKÓCZY 1936. 15–225., Vitézek Albuma 1939. 145–400.)

A lakhelyek vizsgálata során az összes személy esetében rendelkezésre álltak az adatok, azonban csak 372 személy esett górcső alá, mivel 19 vitéz ekkor már halott volt. Az adatok alapján a vitézek 12 vármegyében, illetve Budapesten éltek, összesen (Budapesttel együtt) 104 településen éltek. Ez azt jelenti, hogy Heves vármegyei vitéznek minősültek olyan személyek is, akik nem Heves vármegye területén éltek életvitelszerűen. E helyzetre egy másik vármegyei vitézi szék kutatási eredményei adnak választ. Jász-Nagykun-Szolnok vármegye Vitézi Székével kapcsolatos kutatásaim során is megfigyelhetők voltak a vármegye területén kívül lakó, de a vármegyéhez tartozó személyek, melyekre a vitézi telkek közelebbi megvizsgálása jelentette a választ. Kitűnő példa erre vitéz bilkei Lipcsey Márton nyugállományú tábornok, a 3. számú Vitézi Törzsszék törzskapitánya, aki Budapesten élt, azonban mivel Dévaványán volt vitézi telke,³¹ így a Jász-Nagykun-Szolnok vármegyei Vitézi Szék állományához tartozott.³² Sajnos Heves vármegye Vitézi Széke iratanyaga nem maradt fenn, így nem nyílt lehetőség a vitézi telkek részletes vizsgálatára, azonban az eddigi kutatási eredmények alapján e feltételezés a

³⁰ FÁBIÁN 2016. 59.; Heves város Heves vármegyében található, a Hevesi járás székhelye.

³¹ A tárgyalt korszakban még nem Békés vármegyéhez tartozott a település, hanem Jász-Nagykun-Szolnok vármegyéhez.

³² HU-MNL-JNSzVL-IX. 250. (Nyilvántartóparancsok 1940–1944.)

legvalószínűbb.

(2. táblázat) Heves vármegye vitézeinek lakhelyszerinti eloszlása vármegyék (és Budapest) szintjén. A vármegyék neve a vizsgált időszak vármegye-rendszerét tükrözi. A táblázat a szerző saját munkája.

Vármegye/ Székesfőváros	Települések száma	Ott élők száma	Vármegye	Települések száma	Ott élők száma
Budapest	---	24	Szabolcs vármegye	1	2
Heves vármegye	85	319	Komárom vármegye	1	1
Borsod vármegye	4	9	Bács-Bodrog vármegye	1	1
Hajdú vármegye	3	4	Győr vármegye	1	1
Békés vármegye	2	3	Abaúj-Torna vármegye	1	1
Jász-Nagykun-Szolnok vármegye	2	2	Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye	1	1
Vas vármegye	1	2	---	---	---

(Forrás: PEKÁR 1927. 24–150., PEKÁR 1928. 23–154., SÉNYI 1929. 225–250., SZÉCSY et al. 1931. 327–466., Vitézi Rend szaknévsora 1933. 20–300., BENKÓCZY 1936. 15–225., Vitézek Albuma 1939. 145–400.)

A Heves vármegye területén élő vitézek vármegyén belüli eloszlását külön is érdemes megvizsgálni, a vármegyei vitézi szék irányítása szerinti beosztás alapján. Amint azt már említettem, Heves vármegyét hat járásra és kettő megyei jogú városra osztották. A felosztás alapján értekezhetünk: Egri-, Gyöngyösi-, Hatvani-, Hevesi-, Pétervásárai- és Tiszafüredi³³ járásokról, illetve Eger és Gyöngyös megyei jogú városokról.³⁴

Megfigyelhető Eger és környékének kiemelkedő szerepe, amely Eger vármegyeszékhelyi mivoltjára vezethető vissza. Amint a számok mutatják Egerben, illetve az Egri járás adott otthont a legtöbb vitéznek. Az itt élők között számos befolyásos, többségében az értelmiséghez tartozó személy megtalálható. Egyikük volt például vitéz nemes Fluck Gusztáv vármegyei gazdasági felügyelő is, aki hivatalából adódóan a vármegyei vitézi szék tagja is volt. Természetesen az értelmiségi réteg mellett más rétegek is megtalálhatóak. Például az iparban dolgozók rétege, ahol vitéz Kánya Nándor építőmester is megtalálható, akivel kapcsolatban egy érdekesség, hogy ő konstruálta a „Szidi” és a „Berci” nevű³⁵ higiénikus szemétládákat.³⁶ Ezt a régiót követték a Gyöngyösi, Hatvani, illetve Hevesi járasok, melyekben 40 fő feletti létszámok figyelhetők meg és a településszámok figyelembevételével egy-egy

³³ A tárgyalt korszakban Tiszafüred és a környező települések még nem Jász-Nagykun-Szolnok vármegyéhez tartoztak, hanem Heves vármegyéhez.

³⁴ SZÉCSY et al. 1931. 230.

³⁵ A „Szidi” és a „Berci” fantázianevek, melyeket Kánya alkalmazott az általa létrehozott kétfajta higiénikus szemétládára.

³⁶ HU-MNL-HVL-IV. 404. (6939/1936).

településen nagyobb számú vitéz is élhetett.³⁷ Ezért kijelenthető, e területeken volt a legnagyobb aktivizációs lehetősége a Vitézi Rendnek, illetve itt hárulhatott a legtöbb feladat a járási vitézi hadnagyokra is.

(3. táblázat) Heves vármegye területén élő vitézek eloszlása. A járások felosztása a korokban alkalmazott beosztást követi. A táblázat a szerző saját munkája.

(Forrás: PEKÁR 1927. 24–150., PEKÁR 1928. 23–154., SÉNYI 1929. 225–250., SZÉCSY et al.

Járás/ Megyei jogú város	Települések száma	Ott élők száma	Járás	Települések száma	Ott élők száma
Eger megyei jogú város	---	59	Hatvani járás	13	47
Gyöngyös megyei jogú város	---	24	Hevesi járás	11	40
Egri járás	23	57	Tiszafüredi járás	9	29
Gyöngyösi járás	18	45	Pétervásári járás	9	18

1931. 327–466., Vitézi Rend szaknévsora 1933. 20–300., BENKÓCZY 1936. 15–225., Vitézek Albuma 1939. 145–400.)

A foglalkozási összetétel vizsgálata során az 1930. évi népszámlálás által alkalmazott csoportosítási elvet vettem alapul. Ennek megfelelően az alábbi csoportokban történt meg a személyek besorolása: 1. Östermelés; 2. Bányászat és kohászat, ipar, kereskedelem és hitel, közlekedés; 3. Közszolgálat és szabadfoglalkozások; 4. Véderő; 5. Különböző gazdasági ágakban és váltakozó munkanemeknél alkalmazott és külön meg nem nevezett napszámosok; 6. Nyugdíjasok, tőkepénzesek, életjáradékosok, házbirtokosok és magánzók; 7. Házi cselédek; 8. Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak.³⁸ A vizsgálat során 385 személy adatával dolgoztam.

(4. táblázat) Heves vármegye vitézeinek foglalkozási megoszlása (számokban). A táblázat

Foglalkoztatási csoport	Foglalkoztatottak száma	Foglalkoztatási csoport	Foglalkoztatottak száma
I. csoport	198	V. csoport	2
II. csoport	41	VI. csoport	1
III. csoport	60	VII. csoport	0
IV. csoport	82	VIII. csoport	1

a szerző saját munkája.

(Forrás: PEKÁR 1927. 24–150., PEKÁR 1928. 23–154., SÉNYI 1929. 225–250., SZÉCSY et al.

1931. 327–466., Vitézi Rend szaknévsora 1933. 20–300., BENKÓCZY 1936. 15–225., Vitézek Albuma 1939. 145–400.)

Megfigyelgető, hogy a házi cselédek csoportjába egy személy se sorolható. Mivel az 1.

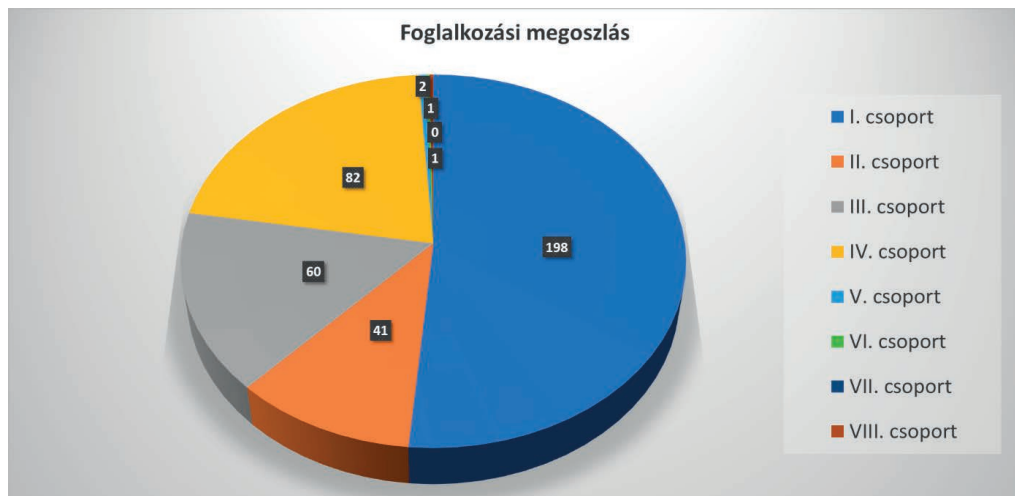
³⁷ A táblázatban nem került lebontásra, hogy a járásokon belül egy-egy településen mekkora létszám figyelhető meg. Azonban itt kívánom jelezni, hogy több település is rendelkezett nagyobb létszámú vitézi lakossal. Például: Hatvan 17 fő, Heves 16 fő, Füzesabony 11 fő.

³⁸ 1930. évi népszámlálás foglalkoztatás 1934. 46–47.

csoportba sorolható a legtöbb ember, így kijelenthető, hogy túlnyomóan a mezőgazdasági ágazatokban dolgoztak. Ez kettő okra vezethető vissza. Az első a magyar társadalom agrár-beállítottsága, amely évszázadokra nyúlik vissza. A második ok, a Vitézi Rend kapcsolata a földdel és a földműveléssel. A szervezet abban gondolkodott, hogy az összes vitéznek telket biztosít, így létrehozva egy új birtokosi réteget.³⁹ Erre Horthy is utal az 1921-es avatóbeszédében: „... mikor a nagy háború legjobbjait hozzákötöm a hazai röghöz ...”⁴⁰ Bár az alapgondolatot nem sikerült kivitelezni, azonban egy részlegesen kiépített és folyamatosan fejlődő vitézi telekrendszert megfigyelhetünk országos szinten. A nagyfokú forráspusztulás miatt Heves vármegye vitézi birtokairól jelenleg nem rendelkezünk információval.

A második legnépesebb „tömrőlés” a véderő. Ez a hivatásos fegyveres állomány jelentős számára utal, ami azt jelenti, hogy bár nem ők képezik a többséget, de markáns kisebbséget alkotnak. Itt szeretnék arra utalni, hogy az alábbi személyek többsége már nyugállományú a vizsgált időszakban, így a vármegye aktív állományú tagjainak szemében maximum „csak” tekintélyt parancsoltak, de nem voltak feltétlenül tényleges befolyásoló erővel. A nyugállományú tisztek közül többen is tagsággal rendelkeztek a Nyugállományú Katonatisztek Országos Szövetségénél.⁴¹ A harmadik réteg a közszolgálat és szabadfoglalkozások csoportja. Itt volt a legnagyobb sokszínűség, ugyanis összesen 37 különböző hivatás figyelhető meg. Ebből adódóan itt van a legtöbb társadalmi réteg is. Mivel ilyen „magas” szám figyelhető meg, kijelenthető, hogy ha vármegyei szinten nem, de egyes településekben sikeresen kialakulhatott egy vitézekből álló irányító közeg.

(2. ábra) Heves vármegye vitézeinek foglalkozási megoszlása (számokban). A táblázat a

szerző saját munkája.

(Forrás: PEKÁR 1927. 24–150., PEKÁR 1928. 23–154., SÉNYI 1929. 225–250., SZÉCSY et al. 1931. 327–466., Vitézi Rend szaknévsora 1933. 20–300., BENKÓCZY 1936. 15–225., Vitézek Albuma 1939. 145–400.)

A közszolgálatban dolgozókat a bányászat, a kohászat, az ipar, a kereskedelem, a hitel és a

³⁹ Vitézek Albuma 1939. 9.

⁴⁰ HELLEBRONTH 1941. 103.

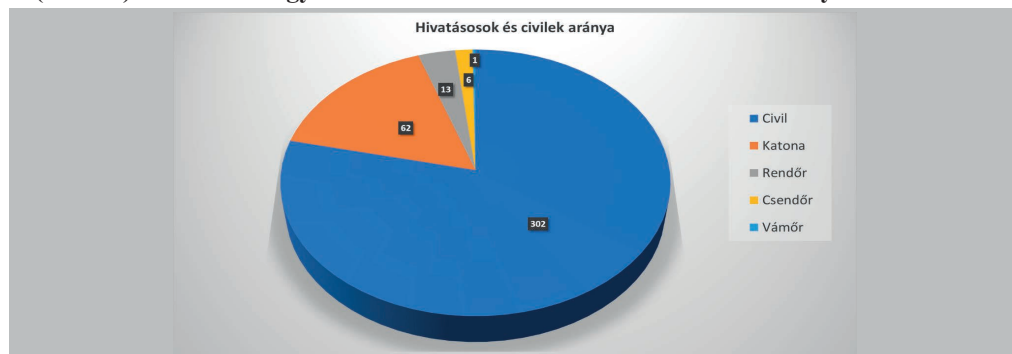
⁴¹ LADÁNYI 1930. 231–256.; VAJDA 1934. 195–239.; VAJDA 1940. 165–335.

közlekedés (illetve az ide sorolható ágazatok) különböző területein dolgozók követik. Bár csak a negyedik legnagyobb tömörülés, azonban számuk a vármegye és az egyes települések lakosságához viszonyítva elenyészőnek tekinthető, így semmilyen társadalmi bázis kialakítására nem lehetett lehetőségük. Vitézek még kis létszámban az 5., 6. és 8. csoportokban voltak fellelhetők. Ezen egységek képviselői a Vitézi Rend tagjai között is csak egy elenyésző kisebbséget jelentettek, így a vármegye, de még egy-egy település életében se voltak meghatározóak.

A foglalkoztatási arányok előre vetítik, hogy a Heves vármegyében élő vitézek csak részlegesen képviseltetik magukat a fegyveres erők soraiban. Megfigyelhető, hogy nem csak a Magyar Királyi Honvédségben, hanem a Magyar Királyi Csendőrségben, a Magyar Királyi Rendőrségben és a Magyar Királyi Vámőrségben teljesített szolgálatot rendi tagsággal rendelkező személy. A vizsgálat során a hivatásosok sorába soroltam az éppen aktív katonai szolgálatot ellátókat, illetve a már nyugállományú személyeket is (hiszen ők is egykor hivatásosok voltak). A számok alapján többségében nem a katonai állomány, hanem a civilek adták a székkapitányság állományát. Ez arra vezethető vissza, hogy az első világháború során jelentek meg a modern értelemben vett tömeghadseregek, melyek egyik fő jellemzője, hogy állományának túlnyomó részét a besorozott civil lakosság alkotta.

A fegyveres állományon belül megfigyelhető a katonák felülreprezentáltsága, akiket a rendőrök, majd a csendőrök követnek és a vámőr(ök)⁴² zárnak. Ezek alapján a Honvédség és más fegyveres szervek berkein belül megfigyelt személyek nem voltak képesek vármegyei szinten egy erős bázis kialakításra. Ez a létszám maximum települési szinten lehetett meghatározó jelentőségű, de csak elszórt esetekben. Kiemelendő, hogy bár több prominens személy is volt a vitézek sorában, mint például vitéz Csörgey Károly tábornok, vitéz tiszabeői Hellebronth Gusztáv altábornagy, vitéz párniczai Párniczky Jenő tábornok és vitéz színai Szinay Béla tábornok. Csörgey 1928. július 12-én ágyúcsőrobbanás elhunyt,⁴³ Hellebronth már nyugállományba vonult, Párniczky és Szinay pedig Budapesten élt, így tényleges ráhatással egyikük sem lehetett a vármegyei lakosságra.

(3. ábra) Heves vármegyei vitézek katonai és civil összetételének aránya. A táblázat a

szerző saját munkája.

(Forrás: PEKÁR 1927. 24–150., PEKÁR 1928. 23–154., SÉNYI 1929. 225–250., SZÉCSY et al. 1931. 327–466., Vitézi Rend szaknévsora 1933. 20–300., BENKÓCZY 1936. 15–225., Vitézek Albuma 1939. 145–400.)

⁴² A vizsgálat során egy személy esetében volt megállapítható, hogy vámőr.

⁴³ SZÉCSY et al. 1931. 106., 112.

ÖSSZEGZÉS

A kutatásom fő célja a Heves vármegye területén egykor élt vitézek elemzése volt. A vizsgálat alapját a Benkóczy Emil által írt „Heves vármegye vitézei” című könyv adta, melyet a fennmaradt kortárs kiadványok, egyes levéltári források és a szakirodalom egészített ki. A vizsgálati pontok közül csak egy esetben volt lehetőség arra, hogy mind a 391 személy adatával egyszerre tudjak dolgozni, így a kapott értékek egy megközelítő képpel szolgálnak.

A születési időpontoknál egy 36 éves időintervallumot figyeltünk meg, azonban kiemelendő, hogy csak 27 évről értekezhetünk, mivel 1865 és 1873 között nem voltak feltárható születések. A szűk keresztmetszet annak eredménye, hogy a forrásadottság miatt „csak” az érdemszerzőket vizsgáltam. Kivehető az 1880-as és 1890-es évek felülreprezentáltsága, mely abból adódik, hogy ennek a két évtizednek a szülöttjei képezték a hadköteles férfi lakosság legnagyobb hányadát.

Az érdemszerzőkre a Horthy-kor folyamán fontos szerep hárul, ugyanis a trianoni békeszerződés 35 ezer főben maximalizálta a Magyar Királyi Honvédség létszámát, valamint tiltotta a tartalékos rendszert és drasztikusan korlátozta a katonai oktatásban résztvevő hallgatók számát. Azonban a Vitézi Rend összegyűjtötte harci tapasztalattal és tudással rendelkező személyek egy részét, így képezve egy többségében Horthyhoz hű,⁴⁴ reaktíválható állományt, akik nem tartoztak a Honvédséghez. Illetve a levetemozgalomban is számos személy foglalkoztatva volt, mint leventeoktató, így tudást adhattak át és építhettek társadalmi bázist a fiatalok körében. Sajnos pontos adatokkal nem rendelkezünk, de azt tudjuk, hogy 1930-ban 45 vitéz volt leventeoktatói szerepkörben és 47-en voltak lövészegyesületi tagok.⁴⁵

Születési helyszínének vonzatában az egyének 1/3-a nem a vármegye területén született. Kirajzolódott egy Heves vármegye célpontú migrációs hullám az elcsatolt területek irányából, mely során Erdélyből érkezett a legtöbb betelepülő. Így a vármegyei vitézi székek integrációs kihívásokkal is szembe kellett nézni-e. A lakhely adatok alapján nem minden vitéz élt életvitelszerűen Heves vármegye területén. Ennek oka, hogy nem csak a lakhely, hanem a vitézi telek fekvése is eldönthette, hogy egy-egy személy hova tartozik. Feltételezhetően a vármegye területén kívül élők a vármegye területén rendelkeztek vitézi telekkel. A Heves vármegye területén megfigyelhető emberek elsődlegesen Egerben és környékén éltek. De jelentős létszám mutatkozott még a Gyöngyösi, Hatvani, illetve Hevesi járásoknál is.

A hivatásoknál egyértelmű agrártúlsúly jelentkezik. Ez Magyarország mezőgazdasági be rendezkedése, illetve a Vitézi Rend „földpolitikája” miatt alakult ki. Fontos még a 2., a 3. és a 4. csoport, ugyanis bár a vármegye területén nem, de egyes településeken e rétegek képviselői kialakíthattak a korszak során egy bizonyos fokú társadalmi bázist. Emellett kiemelendő még, hogy jelen eredmények alapján, hogy nem értekezhetünk munkanélküli vitézről. Illetve megállapítható, hogy bár egy katonai alapokon (is) nyugvó intézmény tagságát vizsgáltam, azonban nem a fegyveres erők tagjai, hanem a civil lakosság van túlsúlyban. Ez az arány az első világháborús tömeghadseregeknek a besorozott civil lakosságon való alapulása miatt van.

Heves vármegyében a fegyveres testületekhez csak egy kisebb létszám tartozott, akik a Magyar Királyi Honvédség, a Magyar Királyi Csendőrség, a Magyar Királyi Rendőrség és a

⁴⁴ Természetesen a hűség csak feltételezhető. A Horthy-kor utolsó éveiben bebizonyosodott, hogy voltak, akik nem Horthyhoz hűségeselek.

⁴⁵ ZEIDLER 2009. 45.; SZÉCSY et al. 1931. 106., 232.

Magyar Királyi Vámórség között oszlottak el. Fontos, hogy bár számos prominens személy megfigyelhető köztük, azonban ezen emberek nem a vármegyében élnek, meghaltak vagy nyugállományúak. Ebből adódóan maximum egy-egy településnél nyílt lehetőség arra, hogy bármilyen befolyásoló tényezőként lépjenek fel.⁴⁶

BIBLIOGRÁFIA

Levéltári források

HU-MNL-HVL-IV. 404.

Magyar Nemzeti Levéltára Heves Vármegyei Levéltára, Heves vármegye alispánjának iratai / közigazgatási iratok/

HU-MNL-OL-P(8). 1709.

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Vitézi Rend

HU-MNL-JNSzVL-IV. 407.

Magyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Levéltára, Jász-Nagykun-Szolnok Vármegye alispánjának iratai /közigazgatási iratok/

HU-MNL-JNSzVL-IX. 250.

Magyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Levéltára, Jász-Nagykun-Szolnok Vármegye Vitézi Székének iratai

Nyomtatott források

Az 1930. évi népszámlálás. Második rész. Foglalkozási adatok községek és külterületi lakothelyek szerint, továbbá az ipari és kereskedelmi nagyvállalatok. 86. kötet. Budapest, Magyar Statisztikai Közlemények, 1934.

BENKÓCZY EMIL (1936): Heves vármegye vitézei. Eger, Benkóczy Emil érseki tanítóintézeti tanár.

DARÓCZY ZOLTÁN (1921): A vitézi intézmény. Magyar Katonai Közlöny 9. évf. 9. sz. 591–604.

HELLEBRONTH KÁLMÁN (szerk.) (1941): Vitézi Rend története, szervezete és tagjainak névkönyve 1920–1941. Budapest, [k.n.], Reprint: Onga, Nemzeti Örökség Kiadó, 2013.

A Vitézi Intézmény kis kátéja. I. kiadás. Budapest, Vitézi Szék, 1921.

A Vitézi Rend kis kátéja. V. kiadás. Budapest, Országos Vitézi Szék, 1934. Reprint: Onga, Nemzeti Örökség Kiadó, 2017.

LADÁNYI JÁNOS (szerk.) (1930): NYUKOSZ évkönyv 1930. Budapest, Nyugállományú Katonatisztek Országos Szövetsége.

Magyarország tiszti cím- és névtára. XXXVIII. évfolyam. Budapest, Magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal, 1927.

⁴⁶ Például egy település csendőrlaktanyájának, laktanyaparancsnokaként.

Magyarország tiszti cím- és névtára. XXXIX. évfolyam. Budapest, Magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal, 1928.

Magyarország tiszti cím- és névtára. XL. évfolyam. Budapest, Magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal, 1929.

Magyarország tiszti cím- és névtára. XLI. évfolyam. Budapest, Magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal, 1931.

Magyarország tiszti cím- és névtára. XLII. évfolyam. Budapest, Magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal, 1932.

Magyarország tiszti cím- és névtára. XLIII. évfolyam. Budapest, Magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal, 1935.

Magyarország tiszti cím- és névtára. XLIV. évfolyam. Budapest, Magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal, 1936.

PEKÁR GYULA (szerk.) (1927): Vitézek évkönyve. I. évfolyam. Budapest, „Vitézek évkönyve”, Reprint: Onga, Nemzeti Örökség Kiadó.

PEKÁR GYULA (szerk.) (1928): Vitézek évkönyve. II. évfolyam. Budapest, „Vitézek évkönyve”, Reprint: Onga, Nemzeti Örökség Kiadó, 2016.

SÉNYI PÁL (szerk.) (1929): Vitézek évkönyve. III. évfolyam. Budapest, „Vitézek évkönyve”, Reprint: Onga, Nemzeti Örökség Kiadó, 2017.

SCHÉFTSIK GYÖRGY (szerk.) (1935): Jász-Nagykun-Szolnok vármegye multja és jelene. Pécs, Dunántul R.T. és Taizs József nyomdája.

SZÉCSY IMRE – OSZLÁNYI KORNÉL – OSZLÁNYI JÓZSEF – FARKASS JENŐ (szerk.) (1931): A tízéves Vitézi Rend 1921–1931. Budapest, Országos Vitézi Szék szerkesztőbizottsága. Reprint: Pytheas Kiadó és Nyomda.

VAJDA GYULA (szerk.) (1934): NYUKOSZ évkönyv 1934. Nyugállományú Katonatisztek Országos Szövetségének évkönyve. Tizenharmadik évfolyam. Budapest, „Admiral” Nyomdai Műintézet.

VAJDA GYULA (szerk.) (1940): NYUKOSZ évkönyv 1940. Nyugállományú Katonatisztek Országos Szövetségének évkönyve. Tizenkilencedik évfolyam. Budapest, Madách Könyvkiadó Vállalat.

Vitézek Albuma. Budapest, Merkantil-nyomda, 1939.

Az Országos Vitézi Rend Főszéktartósága (összeáll.) (1933): A Vitézi Rend szaknévsora. Budapest, „Vitézek évkönyve” szerkesztősége.

Szakirodalom

ANGELOVICS HELGA (2014): Vitézavatások a két világháború között, 1921–1938. Első Század 13. évf. tavasz. 9–27.

BEREKMÉRI ÁRPÁD-RÓBERT – NEMES GYULA (2020): „Becsülettel viselje!”. Maros-Torda vármegye vitézeinek albuma (1940–1944). Marosvásárhely, Dokumentum Egyesület.

FÁBIÁN MÁTÉ (2016): „Borbély-Maczkó vitéz huszár szavazni rá azért muszáj.” Vitéz Borbély-Maczkó Emil országgyűlési képviselő pályafutása. In Fábrián Máté (szerk.): Doktorandusz hallgatók IV. konferenciája, 2015. május 14. Eger, EKF Líceum Kiadó. 59–75.

FEKETE FERENC (2011): A Vitéz Rend Története. Szeged, HK Hermanos Kiadó.

KEREPESZKI RÓBERT (2013): A Vitézi Rend 1920-1945. Máriabesnyő, Attraktor.

NÉGYESY LÁSZLÓ (1974): A vitézi rendről. 1. kötet. Szeged, [k.n.].

NÉGYESY LÁSZLÓ (1999): A vitézi rendről. In Zádorné Zsoldos Mária (szerk.): Zounuk – A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve 14. Szolnok, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár. 163–194.

TÁTRAI SZILÁRD (1997): A Vitézi Rend első évtizedének története. Hadtörténelmi Közlemények 110. évf. 1. sz. 49–83.

TÁTRAI SZILÁRD (2000): A Vitézi Rend története a harmincas évektől a felszámolásig. Hadtörténelmi Közlemények 113. évf. 1. sz. 35–78.

TÓTH MARCELL (2022): Szegedi vitézek, vitéz szegediek. A Vitézi Rend és Szeged. Szeged, Areión Kulturális Egyesület.

ZEIDLER MIKLÓS (2009): A revíziós gondolat. Pozsony, Kalligram.

Ismeretterjesztő irodalom

DEMÉNY-DITTEL LAJOS (2003): A Vitézi Rend hatvani tagjai az I. világháború után. In Bacsa Tibor (főszerk.): Hatvani Kalendárium. Hatvan, Biztatás Társadalomfejlesztési és Kulturális Alapítvány. 64–67.